

N:o 40.

Ank. till Riksd. kansli den 29 mars 1889, kl. 3 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

Kongl. Maj:t har den 12 sistlidne januari till Riksdagen aflåtit en så lydande proposition (n:o 5):

»Med öfverlemnande af det i ämnet inom statsrådet förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed i nåder inhemta Riksdagens yttrande öfver närlagda förslag till förordning om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet; viljande Kongl. Maj:t efter emottagandet af Riksdagens svar företaga den slutliga pröfningen af samma förslag och om författnings utfärdande i ämnet i nåder förordna.»

Det propositionen bifogade författningsförslaget finnes här nedan i detta utlåtande infördt.

Ifrågavarande proposition har af båda kamrarne blifvit hänvisad till lagutskottet; och får utskottet härmed öfver densamma afgifva utlåtande.

Då det här gälde att stifft lag på ett väsentligen nytt område, beslöt utskottet, jemväl med föranledande af framställning från enskilde industriidkare, att inbjuda Riksdagen tillhörande idkare af industriella yrken att inför utskottet afgifva yttranden öfver det föreliggande lagförslaget.

Flertalet af de industriidkare, hvilka i anledning häraf yttrade sig i ämnet, uttalade åtskilliga betänkligheter mot det af Kongl. Maj:t fram-

lagda förslaget, hvarjemte några bland dem yttrade sig angående de ändringar, hvilka de ansågo förslaget böra undergå för att kunna godkännas. Beträffande vissa af de vid ifrågavarande tillfälle mot förslaget gjorda anmärkningar kommer utskottet att i det följande yttra sig i sammanhang med de ändringar, utskottet funnit böra vidtagas i Kongl. Maj:ts förslag. Här vill utskottet endast uttala sig dels rörande frågan om behöfligheten i vårt land af en lagstiftning till arbetares skydd mot yrkesfara, dels ock beträffande de i förslaget omförmälda inspektörer.

Af några bland de industriidkare, som inför utskottet yttrade sig i ämnet, erinrades, att förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare hos oss i allmänhet vore så godt och att från arbetsgifvarnes sida frivilligt gjorts så mycket icke blott för arbetarnes skyddande mot olycksfall och ohelsa, utan ock för betryggande af deras ekonomiska ställning, att en sådan lagstiftning som den nu ifrågasatta icke kunde anses vara af något verkligt behof i vårt land påkallad. Hvad sålunda blifvit erinradt är, enligt utskottets uppfattning, så till vida riktigt, att de antydda förhållandena hittills inom vårt land gestaltat sig vida bättre än mångestädes i utlandet; och gäller detta särskildt om den större industrien. Men man lär icke med fog kunna påstå vare sig att förhållandena för närvarande öfverallt i vårt land äro tillfredsställande, eller att de icke i en framtid under trycket af en ökad konkurrens kunna ytterligare utveckla sig så, att en lagstiftning af ifrågavarande art måste anses behöflig. Utskottet vill derjemte erinra, huru som det mången gång kan inträffa, att en arbetsgifvare af okunnighet eller förbiseende underlåter att till sina arbetares skydd vidtaga åtgärder, hvilka han ingalunda skulle vilja undandraga sig, om hans uppmärksamhet fästes å nödvändigheten af deras vidtagande.

Beträffande de inspektörer, hvilkas uppgift omförmäles i 3 § af Kongl. Maj:ts förslag, hafva flere bland industriidkarne framställt åtskilliga betänkligheter, hufvudsakligen grundade dels på farhågan, att inspektionen skulle blifva allt för betungande för arbetsgifvarne och dels på svårigheten att för uppdraget erhålla fullt lämpliga personer. Utskottet är i denna punkt, lika med statsrådet och chefen för civildepartementet, af den åsigt, att en lagstiftning uti ifrågavarande syftning skulle blifva utan synnerlig verkan, derest icke samtidigt en offentlig ordnad tillsyn öfver dess efterlefnad komme till stånd, samt att en verklig tillsyn och kontroll å lagbestämmelsernas iakttagande icke kan åstadkommas annorlunda, än att staten tillsätter särskilda inspektörer med uppdrag och befogenhet att vaka deröfver, att vederbörande arbetsgifvare ställa sig lagens föreskrifter till efterrättelse. Att kontrollen i

detta afseende icke lämpligen kan öfverlemnas åt helsovårds- och kommunalnämnderna torde vara till fullo ådagalagdt af hvad statsrådet och chefen för civildepartementet anført i sitt propositionen bilagda yttrande till statsrådsprotokollet (sid. 14).

Hvad angår den anmärkta svårigheten att erhålla för uppdragets skötande fullt lämpliga personer, lärer väl icke åt denna anmärkning böra tillmätas allt för stor vikt. Likasom man i utlandet kunnat finna dylika personer, torde väl icke heller i vårt land saknas tillgång på sådana; och om de inspektörer, som till en början tillsättas, icke kunna vid sina befattningars tillträdande vara i besittning af *alla* för uppdragets fyllande önskvärda kunskaper och insigter, lärer väl hvad deri brister kunna, om valet i öfrigt varit lyckligt, genom studier och erfarenhet förvärfvas.

Den hufvudsakliga vigten ligger, enligt utskottets uppfattning, vid inspektörsbefattningens utöfvande derpå, att inspektörerna rätt uppfatta sin ställning, så att de, på samma gång de icke eftersätta sin pligt att vaka öfver uppfyllandet af de till arbetarnes skydd gifna föreskrifter, undvika att onödigtvis betunga arbetsgifvarne. I Kongl. Maj:ts förslag har genom 3 §:ns affattning uttryckligen framhållits, att inspektörerna i främsta rummet skola gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplysningar och råd. Utskottet finner för sin del detta vara synnerligen välbetänkt. De föreskrifter, som i det föreliggande förslaget innehållas, skulle, enligt utskottets tanke, endast ofullständigt medföra det med dem åsyftade ändamål, om icke inspektörerna företrädesvis vinnlägga sig om att på öfvertygelsens väg bibringa så väl arbetsgifvare som arbetare insigt om nyttan och nödvändigheten af samma föreskrifters efterlefnad. Det synes därför nödvändigt, att inspektörerna vid utöfvandet af sin befattning tillvägagå med takt och varsamhet; att icke så höga fordringar ställas på arbetslokaler och anordningar, att arbetet onödigtvis försvåras eller fördyras eller onödig kostnad vållas; att der synnerlig fara ej är för handen, behöfliga förbättringar må efter hand vidtagas, med vederbörlig hänsyn till yrkesidkarens förmåga att utföra dem; samt att inspektörerna städse ihågkomma, att arbete, äfven under mindre gynsamma förhållanden, är att föredraga framför arbetsbrist. Dessa grundsatser, hvilka enligt utskottets uppfattning böra leda inspektörernas verksamhet, torde visserligen lämpligast böra uttalas i en instruktion för dessa tjänstemän; men utskottet har likväl ansett dem böra i någon mån antydvas i sjelfva lagen, på sätt framgår af den lydelse utskottet gifvit åt andra stycket af 5 § i utskottets här nedan intagna förslag.

Utskottet föreställer sig, att åt de i nu ifrågavarande förslag omförmälda inspektörer jemväl kommer att uppdragas tillsynen öfver efterlefnaden af förordningen angående minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering den 18 november 1881, i hvars 16 § förutsattes, att dylikt uppdrag kan lemnas åt särskilda af Kongl. Maj:t förordnade inspektörer. Äfven i afseende härå hafva vissa farhågor uttalats af industriidkarne; men utskottet, som för öfrigt ansett sig sakna befogenhet att yttra sig öfver nämnda förordning, har icke funnit anledning att på grund af dessa industriidkarnes uttalanden förändra sin åsigt om nyttan af de föreslagna yrkesinspektörerna, då utskottet är öfvertygad, att Kongl. Maj:t icke lär underlåta att, innan instruktion för inspektörerna utfärdas, taga i öfvervägande, huru vida och i hvad mån de anmärkingar, som rigtats mot vissa af ofvan berörda förordnings bestämmelser, kunna vara befogade.

Då utskottet härefter öfvergår till en redogörelse för sina särskilda ändringsförslag, vill utskottet i första rummet anmärka, att utskottet ansett författningens *rubrik* böra ändras till »lag angående skydd mot yrkesfara». I det kortare uttrycket yrkesfara torde kunna sammanfattas de faror, som under yrkesarbetet hota arbetarne i form af så väl olycksfall som helsovådliga inflytelser.

Utskottet har vidare funnit nödigt att förse sitt förslag med en särskild *ingress*, afsedd att i allmänna ordalag angifva syftet med den nya lagstiftningen. Utskottet har nemligen ansett, att uppfattningen af lagens betydelse och dess ändamålsenliga tillämpning i hvarje särskildt fall skulle i väsentlig mån underlättas genom ett sådant tillägg. Den af utskottet föreslagna ingressen står ock i sammanhang med den här nedan omförmälda bestämmelsen i 3 § af utskottets förslag.

Det här begagnade uttrycket »industriella yrken» betecknar, att utskottet, i likhet med statsrådet och chefen för civildepartementet, ansett jordbruket och dess binärningar böra falla utom lagens tillämpningsområde. För denna inskränkning talar, enligt utskottets mening, icke blott den omständighet, att sjelfva anordningen af jordbruksnäringens bedrivande är sådan, att lagförslagets bestämmelser skäligen icke böra derpå tillämpas, utan jemväl och förnämligast, att om ock olycksfall äfven inom denna näring förekommit och måste förekomma, faran för helsovådliga inflytelser inom densamma i allmänhet torde vara ytterst ringa.

I den härefter följande redogörelsen för utskottets förslag under särskilda paragrafer afser siffran framför paragraftecknet paragrafens nummer i utskottets förslag, der ej annat förhållande särskildt angifves.

1 §.

Då uttrycket »industrielt yrke» icke kan anses vara i och för sig nog bestämdt, har utskottet funnit nödigt att i denna paragraf närmare angifva de yrken, på hvilkas utöfning lagförslaget skall ega tillämpning. I sak skiljer sig utskottets förslag i denna del från Kongl. Maj:ts väsentligast deruti, att utskottet från lagens tillämpning uteslutit handtverkeri- och annan rörelse, som icke drifves, såsom det heter i 8 § af förordningen den 18 november 1881, *i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse.* Af några bland de industriidkare, hvilka, på sätt ofvan är förmäldt, inför utskottet yttrat sig i ämnet, anmärktes, att lagförslagets bestämmelser, om de tillämpades å smärre handtverkerier, synnerligen på landsbygden och i smärre städer, skulle för dessas idkare kunna blifva fullständigt ruinerande, äfvensom att en verksam inspektion skulle, genom det stora antalet af dylika handtverkerier, blifva nästan omöjlig att genomföra. Då utskottet icke kunnat undgå att erkänna rigtigheten af dessa anmärkningar, har utskottet vidtagit ifrågavarande ändring.

Äfven i en annan punkt, dock af mindre betydighet, har utskottet föreslagit en inskränkning af lagens tillämpningsområde, i det utskottet ansett brädgårdsrörelse böra falla under lagens bestämmelser endast, då den är förenad med sågverksrörelse. Brädgårdsrörelse, som ju i allmänhet snarare tillhör handelns än produktionens område, torde nemligen endast i sistnämnda fall bedrifvas i så stor skala och med så varaktiga anordningar, att lagens föreskrifter böra vara derå tillämpliga. Der brädgårdsrörelse icke är förenad med sågverksrörelse, lär den i afseende å anordningarnas beskaffenhet vara att jemföra med byggnadsverksamhet, för hvilken de i lagen föreslagna bestämmelserna icke ansetts böra gälla.

De vidare i denna paragraf upptagna yrken, som afse tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och icke äro att som handtverk anse, äfvensom fabrik, boktryckeri, bränneri och annan med fabriksdrift jemförlig handtering skola, enligt utskottets förslag, ovilkorligen vara underkastade lagens bestämmelser; hvaremot dessa bestämmelser gälla om skeppsbyggeri-, stenhuggeri-, mejeri-, bryggeri-, mjöl- och sågquvarns- samt, såsom redan blifvit anmärkt, handtverkerirörelse endast då dylik rörelse drifves i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses såsom fabriksrörelse. Uppenbart torde vara, att apoteksrörelse, hvarför särskilda föreskrifter finnas

stadgade, icke i något fall är underkastad de i denna lag meddelade bestämmelser.

Med bestämmelserna i 1 § böra jemföras de i 4 § stadgade undantag, till hvilka utskottet vid sistnämnda paragraf vill återkomma.

2 §.

1 mom.

öfverensstämmen hufvudsakligen med 1 § 1 mom. af Kongl. Maj:ts förslag.

2 mom.,

som motsvarar 1 § 2 mom. i Kongl. Maj:ts förslag, har ansetts böra undergå följande mera betydande ändringar.

Det under d) förekommande stadgande, att, der yrkesdrift är förenad med eldfara, eldfasta trappor skola vara anbragta, synes utskottet vara af den beskaffenhet, att undantag derifrån för redan befintlig fabrik bör kunna under särskilda förhållanden medgifvas. Kostnaden för anbringande af sådana trappor torde nemligen stundom kunna blifva så stor i förhållande till rörelsens omfattning, att den skulle medföra den största olägenhet och kanske rent af nödsaka yrkesidkaren att nedlägga hela rörelsen. En brist i detta hänseende kan i dylika fall ersättas genom strängare försigtighetsmått i öfrigt.

Beträffande den under e) meddelade föreskrift om gångarnes bredd och höjd anser utskottet, lika med kommerskollegium, att man i detta afseende icke bör uppställa så stränga anspråk, att arbetarne endast genom »egen uppenbart grof oförsigtighet» kunna vara utsatta för fara. Man synes nemligen härutinnan kunna af arbetarne fordra vanlig försigtighet; och har stadgandet blifvit i öfverensstämmelse härmed ändradt.

Man torde icke kunna, såsom under f) i Kongl. Maj:ts förslag förutsettes, i regel fordra, att motor skall uppställas i särskildt rum, helst motorn stundom måste hafva sin plats i sjelfva arbetslokalen och oftast icke medför större fara än sjelfva arbetsmaskinerna. Derjemte lär det vara tydligt, att motorns inhägnad icke behöfver afse att skydda arbetarne för beröring med andra delar af densamma än de rörliga.

Belysning af maskiner och transmissioner, hvarom stadgas under g), synes vara erforderlig endast å sådana ställen, der arbetarne kunna med dem komma i beröring.

3 mom.

I fråga om det luftrum, som, der arbetet bedrivnes i slutna lokal, bör finnas för hvarje arbetare, innehåller Kongl. Maj:ts förslag icke annan bestämmelse än att det skall vara tillräckligt. Med hänsyn till de olika åsikter, som kunna framställas om hvad i detta afseende må anses tillräckligt, har utskottet, till förekommande af tvister härom, ansett nödigt, att i lagen utsättes den minsta luftrymd, som kan godkännas såsom tillfyllestgörande. I England är från fabriksinspektionens sida uppställd den regel, att i slutna arbetslokaler skola för hvarje arbetare finnas 250 engelska kubikfot (7,08 kubikmeter), och enligt förslag, som en af tyska riksregeringen år 1880 tillsatt komité af sakkunnige framlagt, föreslås det minsta luftutrymmet till 5 kubikmeter, dock med tillåtelse af mindre utrymme, om tillräcklig luftvexling garanteras. (Se arbetareförsäkringskomiténs betänkande II, sid. 9.) Med ledning af dessa föredömen från utlandet och med hänsyn till våra förhållanden har utskottet ansett det minsta luftutrymmet för hvarje arbetare böra i lagen bestämmas till 7 kubikmeter, dock alltid med tillägg af erforderlig luftvexling. Af samma skäl, som här ofvan anförts i fråga om anbringande af eldfasta trappor, torde dock undantag från nu ifrågavarande bestämmelse böra medgifvas för redan befintlig arbetslokal, under vilkor att synnerligen verksam anordning för luftvexling vidtages.

4 mom.

öfverensstämmer, förutom någon redaktionsjemkning, hufvudsakligen med 1 § 4 mom. i Kongl. Maj:ts förslag. Tilläggandet af ordet »synnerlig» i sista stycket är föranledt af utskottets jemväl här ofvan vid mom. 2 e) uttalade uppfattning, att man i *allmänhet* bör kunna af arbetarne fordra *vanlig* försigtighet och därför på *särdeles* farliga ställen *synnerlig* försigtighet.

3 §

har icke någon motsvarighet i Kongl. Maj:ts förslag; men ett sådant stadgande som det af utskottet här föreslagna står i full öfverensstämmelse med lagens i den af utskottet tillagda ingressen angifna ändamål. Utan den medverkan från arbetarnes sida, som i denna paragraf påkallas, kan nemligen detta ändamål icke viinnas. Åtskilliga af de i lagen meddelade

föreskrifter och jemväl af öfriga till skydd mot yrkesfara nödiga, men ej i lagen uttryckligen föreskrifna åtgärder äro uppenbarligen af den beskaffenhet, att de förorsaka arbetarne besvär och omgång. Man kan därför lätt tänka sig, att desse till följd af bristande eftertanke åsidosätta nämnda föreskrifter och åtgärder. En uttrycklig uppmaning till arbetarne att i hvad på dem ankommer medverka till uppnående af det med lagen åsyftade ändamål torde därför vara fullkomligt på sin plats i lagen, helst uppmaningens inrymmande der icke torde blifva utan inverkan på bedömandet af framställda skadeståndsanspråk, der ett olycksfall inträffat.

Genom införandet af denna paragraf torde ock kunna anses undanröjd den från yrkesidkarnes sida framställda anmärkning mot lagförslaget, att detsamma ålägger endast arbetsgifvarne, men icke arbetarne förpligtelser för vinnande af skydd mot yrkesfara.

4 §

afser att från lagens tillämpningsområde uttryckligen utesluta några yrken, med afseende på hvilka 1 § skulle kunna lemna någon anledning till tvekan. Af några bland de yrkesidkare, som yttrat sig i ämnet, uttalades den farhåga, att idkare af bergsbruk skulle komma att underkastas en dubbel inspektion, nemligen dels af bergmästarne enligt grufvestadgan och dels af de i nu föreliggande förslag omförmälda inspektörer. Till undanrödjande af denna farhåga har utskottet funnit nödigt att uttryckligen förklara, det bestämmelserna i denna lag icke ega tillämpning å grufvedrift, som är att hänföra till bergsbruk, hvartill ötvifvelaktigt hör bearbetande af stenkolsfyndighet. På sätt i förordningen angående förlagsinteckning den 13 april 1883 skett, måste man nemligen skilja mellan grufvedrift, som är att hänföra till bergsbruk, och grufvedrift, som icke är till bergsbruk hänförlig. Den förra uteslutes från förevarande lags tillämpningsområde; hvaremot samma lags bestämmelser, enligt hvad 1 § gifver vid handen, äro på den senare arten af grufvedrift tillämpliga.

Yrkesmessigt uppförande och bättrande af hus och byggnader, som jemväl enligt Kongl. Maj:ts förslag torde få anses uteslutet, lär dock böra, för undvikande af all tvekan, särskildt nämnas i denna paragraf. Skälet till detta yrkes uteslutande är tydligen den mycket tillfälliga beskaffenheten af hithörande anordningar.

5 §

motsvarar 3 § i Kongl. Maj:ts förslag; hvarjemte utskottet tillagt ett nytt stycke samt i denna paragraf infört sista stycket af 5 § i Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottet har ansett benämningen »yrkesinspektörer», som jemväl användts i det af den finska komitén för uppgörande af lagförslag om minderåriges arbete i fabriker m. m. afgifna förslag, vara för desse tjänstemäns verksamhet mera betecknande än den af Kongl. Maj:t föreslagna benämningen »fabriksinspektörer».

Beträffande andra stycket kan utskottet hänvisa till hvad här ofvan blifvit anfördt rörande de grundsatser, som böra leda inspektörerna i deras verksamhet.

6 §.

I denna paragrafs första stycke, som motsvarar 4 § i Kongl. Maj:ts förslag, har utskottet inskjutit orden »efter tillsägelse hos vederbörande yrkesidkare eller arbetsföreståndare». Den sålunda föreslagna ändringen öfverensstämmer med hvad Stockholms fabriksförenings fullmäktige, svenska ingenjörsföreningen och kommerskollegium hemställt; och har såsom skäl härför anförts, att det för vidmagthållande af god ordning och disciplin inom ett verk, der större arbetsverksamhet råder, vore nödvändigt, att arbetarne såge och visste, att inspektörs besök skedde med arbetschefens vetskap och goda minne, hvarjemte under sådant förhållande inspektörs besök åstadkomme mindre hinder uti den vanliga arbetsverksamheten än som blefve händelsen, om arbetarne visste, att besöket skedde utan chefs vetskap.

Andra stycket af förevarande paragraf saknar motsvarighet i Kongl. Maj:ts förslag. Sådana yrkeshemligheter, som i förslaget afses, kunna, på sätt flere bland yrkesidkarne framhållit, ofta vara af den stora betydelse för yrkesidkaren, att deras röjande skulle medföra en nästan oersättlig förlust. De bevaras också ofta nog så omsorgsfullt, att, utom yrkesidkaren sjelf, endast en eller i hvarje fall ytterst få af de i yrket anställda personer derom erhålla kännedom. Nu innehåller visserligen det kongl. förslaget åtskilliga bestämmelser, afsedda att trygga dylika hemligheters bevarande genom förbud för inspektör att röja dem och ganska sträng ansvarspåföljd för öfverträdande af detta förbud jemte skyldighet att ersätta uppkommen skada. Dessa bestämmelser synas dock så till vida icke fullt betryggande, som uppskattning af den skedda

skadan kan vara ytterst svår att åstadkomma och inspektören dessutom kan sakna tillgångar att betala ådömd skadeersättning. Utskottet har därför i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommerskollegium ansett möjlighet böra beredas yrkesidkare att, för yrkeshemlighets bevarande, få från inspektion undantagen viss del af fabrik, verkstad eller annan arbetslokal. I de flesta fall torde förevarande lags syfte icke motverkas genom medgifvande af ett sådant undantag. Men till förekommande af missbruk bör det naturligtvis tillkomma vederbörande inspektör att medgifva eller afslå framställning om dylikt undantag. Väger inspektören att medgifva det och fortfar yrkesidkaren att påkalla detsamma, hänskjutes frågan till Konungens befallningshafvande.

7 §,

motsvarande 5 § i Kongl. Maj:ts förslag, stadgar om påföljder för röjande af yrkeshemlighet. Om dessa stadganden skola medföra åsyftad verkan, böra de tydligen så affattas, att de drabba den, som en gång varit inspektör, äfven i det fall att han efter afgang från inspektörsbefattningen röjer dylik hemlighet. Med sakens natur öfverensstämmer visserligen, att ansvaret för yppande af yrkeshemlighet endast bör inträda, då personen i fråga erhållit kännedom derom under utöfvande af inspektörsbefattning. Men uppställes denna regel så, som i Kongl. Maj:ts förslag skett, skulle det kunna i en uppkommen rättegång anses åligga motparten att styrka, att så varit förhållandet. En sådan bevisningsskyldighet torde emellertid i många fall blifva så svår att fullgöra, att lagbestämmelsen skulle blifva utan verkan. Utskottet har därför genom en ändrad redaktion af ifrågavarande bestämmelse sökt lindra denna bevisbörda. Genom de af utskottet föreslagna förändringar skapas nemligen mot yrkesinspektören en rättspresumtion, att han om ifrågavarande hemlighet erhållit kännedom i sin inspektörsbefattning, hvilken presumtion dock kan genom motarbetning undanrödjas.

Öfriga ändringar i denna paragraf afse endast redaktionen.

8 §

innefattar icke någon annan ändring af motsvarande paragraf, den 6:te, i Kongl. Maj:ts förslag än en jemkning af redaktionen i början af 3:dje stycket, afseende att uttrycka, det Konungens befallningshafvande icke bör omedelbart på anmälan af inspektören och utan någon ytterligare utredning i saken vidtaga de i samma stycke omförmälda åtgärder.

10 §

är bragt till närmare öfverensstämmelse med de allmänna föreskrifterna rörande åtalsrätt.

12 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, böra, efter utskottets tanke, tillfalla kronan ensam, på sätt ock blifvit iakttaget i de flesta nyare författningar, hvilka innehålla bestämmelser om böter.

I lagförslagets *sista stycke*, som handlar om tiden för lagens trädande i verksamhet, har utskottet ansett den ändring böra vidtagas, att nämnda tidpunkt bestämmes till den 1 juli i stället för, såsom Kongl. Maj:ts föreslagit, den 1 januari 1890. Ett sådant anstånd med lagens tillämpning synes utskottet påkalladt af hänsyn till yrkesidkarne, af hvilka åtskilliga väl torde behöfva någon längre tid att förbereda de åtgärder, som i densamma föreskrifvas.

På sålunda anförda skäl får utskottet, som ansett Riksdagen icke böra inskränka sig till att afgifva ett yttrande, utan för sin del i ämnet fatta beslut, hemställa,

att Riksdagen ville, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke kan i oförändradt skick bifallas, för sin del antaga följande:

Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

Förordning

om åtgärder för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet.

Lag angående skydd mot yrkesfara.

För att åt de vid industriella yrken å dertill hörande verkstäder och arbetsställen sysselsatte arbetare bereda skydd mot faror för lif och helsa vid arbetet varder härigenom stadgadt och förordnadt, som följer:

Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

1 §.

Med industrielt yrke förstås i denna lag idkande såsom näring af sågverks- och dermed förenad brädgårdsrörelse; grufvedrift, eller annat dermed jemförligt arbete, som icke är att hänföra till bergsbruk; masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturverk eller annan inrättning, som afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att som handtverk anse; fabrik; skeppsbyggeri-, stenhuggeri-, mejeri-, bryggeri-, mjöl- och sågvarns- samt handtverkerirörelse, som drifves i så stor omfattning eller under sådana förhållanden i öfrigt, att den skäligen må anses som fabriksrörelse; boktryckeri; bränneri och annan med fabriksdrift jemförlig handtering.

1 §.

1 mom. Det åligger den, som idkar fabriks-, sågverks- eller brädgårdsrörelse, handtverk eller annan handtering, att vidtaga alla de anordningar, som i afseende å arbetslokal, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro nödiga för att skydda hos honom anstälde arbetares lif och helsa.

2 mom. Härvid skall särskildt iakttagas:

a) å ställen, der arbetarne äro utsatta för fara att skadas genom

2 §.

1 mom. Idkare af yrke, som i denna lag afses, är pliktig att vidtaga alla de anordningar, som i afseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro nödiga för att skydda hos honom anstälde arbetares lif och helsa.

2 mom. Härvid skall särskildt iakttagas:

a) å ställen, der arbetarne äro utsatta för fara att skadas genom

Kongl. Maj:ts förslag.

fall eller genom nedstörtande föremål, skola, i den mån arbetets natur sådant medgifver, nödiga skydds-inrättningar anbringas, såsom att golföppningar, ställningar, gallerier, hissar och dylikt förses med betryggande hägnad, samt ledstänger anbringas i trappor;

b) å hissar, kranar och andra hjälpmaskiner för transport skall tydligt angifvas deras bärighet i vikt samt, då de äro afsedda för persontrafik, jemväl det antal personer, som kan utan fara på en gång begagna dem;

c) kar, bassiner och andra öppna kärl, hvilka på grund af läge och innehåll eller djup medföra fara, skola, derest så lämpligen kan ske, vara behörigen kringgårdade;

d) der yrkesdrift är förenad med eldfara, skola anordningar träffas för arbetarnes räddning vid utbrytande eldsvåda, såsom genom anbringande af eldfasta trappor, tillräckligt antal lätt öppnade utgångar och fönster, säkerhetsstegar och dylikt;

e) gångarna i arbetslokalerna skola vara så breda och höga, att arbetare, som begagna dem, icke annat än genom egen, uppenbart grof oförsigtighet kunna skadas af i gång varande maskiner;

Utskottets förslag.

fall eller genom nedstörtande föremål, skola, i den mån arbetets natur sådant medgifver, nödiga skydds-inrättningar anbringas, såsom att golföppningar, ställningar, gallerier, hissar och dylikt förses med betryggande hägnad, samt ledstänger anbringas i trappor;

b) å hissar, kranar *eller andra dermed jemförliga hjälpmaskiner* skall tydligt angifvas deras bärighet i vikt samt, då de äro afsedda för persontrafik, jemväl det antal personer, som kan utan fara på en gång begagna dem;

c) kar, bassiner och andra öppna kärl, hvilka på grund af läge och innehåll eller djup medföra fara, skola, derest så lämpligen kan ske, vara behörigen kringgårdade;

d) der yrkesdrift är förenad med eldfara, skola anordningar träffas för arbetarnes räddning vid utbrytande eldsvåda, såsom genom anbringande af eldfasta trappor, tillräckligt antal lätt öppnade utgångar och fönster, säkerhetsstegar och dylikt; *dock att hvad sålunda är stadgadt i afseende å anbringande af eldfasta trappor ej må vinna tillämpning å redan befintlig fabrik eller verkstad i vidsträcktare mån än så vidt utan större olägenhet eller kostnad kan ske;*

e) *gångar i arbetslokaler* skola vara så breda och höga, att arbetarne, *der de iakttaga vanlig försigtighet*, icke kunna skadas af i gång varande maskiner;

Kongl. Maj:ts förslag.

f) om motor användes, bör den, så vidt möjligt, uppställas i särskildt rum, dit tillträde är de arbetare förbjudet, åt hvilka ej maskinens skötsel blifvit anförtrodd; har motor sin plats i arbetslokalen, skall den kringhägnas eller anbringas så, att öfrige arbetare ej behöfva komma med densamma i beröring;

g) maskiner och transmissioner, som medföra fara för arbetarne, böra kringgärdas eller eljest så anordnas, att, så vidt möjligt, den med dem förbundna fara undanrödjes, hvarjemte den naturliga eller konstgjorda belysningen skall vara så tillräcklig, att de kunna tydligt urskiljas, då de äro i gång;

h) innan transmissioner genom motorn sättas i gång, skall detta på förut bekantgjordt sätt i arbetsrummen tillkännagifvas; om från en motor kraft ledes till flere våningar eller rum, skall så anordnas, att i hvarje arbetsrum hufvudtransmissionen kan stadnas oberoende af motorn, eller att, om detta icke lämpligen låter sig göra, från hvarje rum signal kan gifvas att stadna motorn;

i) arbetsmaskiner med hastig rörelse skola, der så lämpligen kan ske, vara försedda med inrättningar, som tillåta att hastigt och oberoende af motorn stadna dem; för till- och fränslagning af transmissionsrem eller lina, der sådant är

Utskottets förslag.

f) motor skall, der den ej uppställas i särskildt rum, utan har sin plats i arbetslokalen, inhägnas eller anbringas så, att de arbetare, åt hvilka dess skötsel icke är anförtrodd, ej utsättas för att komma i beröring med dess rörliga delar;

g) maskiner och transmissioner, som medföra fara för arbetarne, böra kringgärdas eller eljest så anordnas, att, så vidt möjligt, den med dem förbundna fara undanrödjes, hvarjemte dessa inrättningar skola å stället, der arbetarne kunna med dem komma i beröring, vara så tillräckligt belysta, att de tydligt kunna urskiljas, då de äro i gång;

h) innan transmissioner genom motorn sättas i gång, skall detta på förut bekantgjordt sätt i arbetsrummen tillkännagifvas; om från en motor kraft ledes till flere våningar eller rum, skall så anordnas, att antingen hufvudtransmissionen kan i hvarje arbetsrum stannas oberoende af motorn, eller ock signal från hvarje arbetsrum gifvas att stanna denne;

i) arbetsmaskiner med hastig rörelse skola, der så lämpligen kan ske, vara försedda med inrättningar, som tillåta att hastigt och oberoende af motorn stanna dem; för till- och fränslagning af transmissionsrem eller -lina, der sådant är för-

Kongl. Maj:ts förslag.

förenadt med fara, skall särskild inrättning finnas;

k) derest maskiner eller transmissioner måste rengöras eller smörjas medan de äro i gång, skola, i den mån sådant är möjligt, åtgärder vara vidtagna till förekommande af skada.

3 mom. Om arbetet bedrifves i slutet rum, eller arbetets natur så påfordrar, skall ock tillses,

att tillräckligt luftrum och erforderlig luftväxling finnas och att arbetet eger rum vid tillräcklig och tjenlig belysning samt så lämplig värmegrad, som förhållandena medgifva;

att sådana anordningar, hvilka den tekniska erfarenheten anvisat såsom verksamma och arbetets natur medgifver, vidtagas för att hindra dam, gaser eller ångor att spridas i arbetslokalen i en för arbetarnes helsa skadlig mängd; samt

att renlighet iakttages med hänsyn så väl till arbetslokaler som till maskiner och redskap.

4 mom. Der fabriksinspektör finner sådant nödigt, skola i arbetslokalerna anslås af honom godkända föreskrifter om hvad arbetarne hafva att iakttaga för att undvika skada

Utskottets förslag.

enadt med fara, skall särskild inrättning finnas;

k) derest maskiner eller transmissioner måste rengöras eller smörjas medan de äro i gång, skola, i den mån sådant är möjligt, åtgärder vara vidtagna till förekommande af skada.

3 mom. Om arbetet bedrifves i slutet rum, eller arbetets natur så påfordrar, skall särskildt tillses:

att för hvarje der sysselsatt arbetare finnes luftrum, ej understigande sju kubikmeter, jemte erforderlig luftväxling; dock att i redan befintlig fabrik eller verkstad mindre luftutrymme tillstädjes, der synnerligen verksam anordning för luftväxling vidtages;

att arbetet eger rum vid tillräcklig och tjenlig belysning samt så lämplig värmegrad, som förhållandena medgifva;

att sådana anordningar, hvilka den tekniska erfarenheten anvisat såsom verksamma och arbetets natur medgifver, vidtagas för att hindra dam, gaser eller ångor att spridas i arbetslokalen i en för arbetarnes helsa skadlig mängd; samt

att renlighet iakttages med hänsyn så väl till arbetslokaler som till maskiner och redskap.

4 mom. I arbetslokal skola, der så finnes nödigt, anslås föreskrifter om hvad arbetarne böra iakttaga för att undvika olycksfall och ohälsa i arbetet; skolande dessa föreskrifter

Kongl. Maj:ts förslag.

vid arbetet samt dessutom å särdeles farliga ställen anslag anbringas, som uppmana till försigtighet.

2 §.

Hvad i särskilda författningar är eller varder stadgadt angående säkerhetsåtgärder, som skola vidtagas i vissa näringar eller vid användande af vissa redskap, maskiner eller arbetsmetoder, lände oberoende af denna författning till efterrättelse.

3 §.

Fabriksinspektör skall gå vederbörande näringsidkare tillhanda med upplysningar och råd i fråga om åtgärder för skyddande af arbetar-

Utskottets förslag.

vara godkända i den ordning här nedan sägs.

Å särdeles farliga ställen skola anslag anbringas, som uppmana till synnerlig försigtighet.

3 §.

Arbetarne skola låta sig angeläget vara att i hvad på dem ankommer medverka till uppnående af det med denna lag åsyftade ändamål, och förty ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter och uppmaningar, hvarom i nästföregående §, 4 mom. sägs.

4 §.

Bestämmelserna i denna lag skola icke ega tillämpning å grufvedrift, som är att hänföra till bergsbruk; ej heller å yrkesmessigt uppförande och bättrande af hus och byggnader. Hvad derom äfvensom angående säkerhetsåtgärder, som skola vidtagas i vissa andra näringar eller vid användande af vissa redskap, maskiner eller arbetsmetoder är eller varder särskildt stadgadt, skall oberoende af denna lag lända till efterrättelse.

5 §.

Sakkunnige män till det antal, som kan finnas lämpligt, skola särskildt förordnas att gå vederbörande yrkesidkare till handa med upplys-

Kongl. Maj:ts förslag.

nes lif och helsa i arbetet samt öfvervaka efterlefnaden af denna författning.

Utskottets förslag.

ningar och råd i fråga om arbetarnes skyddande mot yrkesfara. Dem åligger jemväl att vaka öfver denna lags efterlefnad samt att pröfva de föreskrifter, hvarom i 2 § 4 mom. sägs. De män kallas yrkesinspektörer och förordnas af Konungen.

Yrkesinspektör har att i sin verksamhet städse akta på, huru i hvarje särskildt fall ändamålet med denna lag må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta olägenhet för yrkesidkaren. Närmare föreskrifter angående yrkesinspektörs verksamhet meddelas i särskild instruktion, som Konungen utfärdar.

Ej må yrkesinspektör för egen eller annans räkning drifva fabrik eller idka annat industriellt yrke, ej heller i dem hafva del eller anställning.

Helsovårds- och kommunalnämnder äfvensom provinsial-, stads- och distriktsläkare vare pligtige att lemna inspektör det biträde, som af hans tjensteåligganden kan påkallas; och eger inspektör att i hvarje fall, der det för fullgörande af hans uppdrag är nödigt, anlita polismyndigheten.

4 §.

Fabriksinspektör ege under den tid, arbetet pågår, tillträde till fabrik, verkstad eller annan arbetslokal äfvensom rätt att der företaga undersökningar, till hvilka hans

Bih. till Riksd. Prot. 1889. 7 Saml. 22 Häft.

Helsovårds- och kommunalnämnder äfvensom provinsial-, stads- och distriktsläkare vare pligtige att lemna inspektör det biträde, som af hans tjensteåligganden kan påkallas; och eger inspektör att i hvarje fall, der det för fullgörande af hans uppdrag är nödigt, anlita polismyndigheten.

6 §.

Yrkesinspektör ege under den tid, arbetet pågår, efter tillsägelse hos vederbörande yrkesidkare eller arbetsföreståndare, tillträde till fabrik, verkstad eller annan arbetslokal äf-

Kongl. Maj:ts förslag.

tjensteåligganden kunna gifva anledning.

5 §.

Fabriksinspektör vare förbjudet att röja yrkeshemlighet, hvarom han i sin befattning erhållit kännedom. Gör han detta, straffes med böter. Sker det för att göra skada, eller begagnar han sig af sådan hemlighet till egen eller annans fördel, straffes, der ej efter allmän lag högre straff följer, högst med fängelse i två år.

Har i nu omförmälda hänsenden genom inspektörs åtgöranden skada uppkommit, vare ock inspektör skyldig den till fullo godtgöra.

Inspektör må icke för egen eller annans räkning drifva verkstad eller fabrik, ej heller i dem hafva del eller anställning.

Utskottets förslag.

vensom rätt att der företaga undersökningar, till hvilka hans tjensteåligganden kunna gifva anledning.

För bevarande af yrkeshemlighet må dock från sådan inspektion undantagas viss del af fabrik, verkstad eller annan arbetslokal. Skulle af yrkesidkare i sådant afseende gjord framställning af yrkesinspektör ej godkännas, varde frågans pröfning af denne hänskjuten till Konungens befallningshafvande.

7 §.

Den, som innehar eller innehaft befattning såsom yrkesinspektör, vare förbjudet att röja yrkeshemlighet. Gör han detta och framgår ej af omständigheterna, att han om den hemlighet erhållit kännedom å tid, då han dylik befattning ej innehaft, straffes med böter från och med femtio till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada, eller begagnar han sig af sådan hemlighet till egen eller annans fördel, då må till fängelse från och med en månad till och med två år dömas, der ej efter allmän lag högre straff följer.

Har i nu omförmälda hänseenden genom yrkesinspektörs åtgöranden skada uppkommit, vare han ock skyldig den till fullo godtgöra.

Kongl. Maj:ts förslag.

6 §.

På anmälan af fabriksinspektör, eller der så eljest pröfvas nödigt, ege Konungens befallningshafvande att ålägga vederbörande näringsidkare, efter det han blifvit i saken hörd, att, derest han vill arbetet fortsätta, inom utsatt tid hafva vidtagit viss anordning i de afseenden, hvarom i 1 § stadgas, vid äfventyr, förutom straffpåföljd, att den föreskrifna anordningen på hans bekostnad verkställes genom polismyndighetens försorg.

Finnes inom den kommun, hvar est rörelsen i fråga bedrifves, sådan förening af näringsidkare, hvarom i 13 § af förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet förmåles, eller hafva näringsidkarne i orten förenat sig om att utse en särskild nämnd för att afgifva yttranden rörande ifrågasatta anordningar för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet, skall Konungens befallningshafvande, derest vederbörande näringsidkare det äskar, lemna sådan förening eller nämnd tillfälle att yttra sig i ärendet, förr än beslut deri fattas.

Är synnerlig fara för handen, ege Konungens befallningshafvande förbjuda arbetets fortsättande i dess helhet eller användning af vissa lokaler, maskiner eller arbetsmetoder, till dess föreskrifven anordning vidtagits; och stånde sådant förbud vid

Utskottets förslag.

8 §.

På anmälan af yrkesinspektör, eller der så eljest pröfvas nödigt, ege Konungens befallningshafvande att ålägga vederbörande yrkesidkare, efter det han blifvit i saken hörd, att, derest han vill arbetet fortsätta, inom utsatt tid hafva vidtagit viss anordning i de afseenden, hvarom i 2 § stadgas, vid äfventyr, förutom straffpåföljd, att den föreskrifna anordningen på hans bekostnad verkställes genom polismyndighetens försorg.

Finnes inom den kommun, hvar est rörelsen i fråga bedrifves, sådan förening af näringsidkare, hvarom i 13 § af förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet förmåles, eller hafva yrkesidkarne i orten förenat sig om att utse en särskild nämnd för att afgifva yttranden rörande ifrågasatta anordningar för skyddande af arbetares lif och helsa i arbetet, skall Konungens befallningshafvande, derest vederbörande yrkesidkare det äskar, lemna sådan förening eller nämnd tillfälle att yttra sig i ärendet, förr än beslut deri fattas.

Visar sig under ärendets handläggning, att synnerlig fara är för handen, ege Konungens befallningshafvande förbjuda arbetets fortsättande i dess helhet eller användning af vissa lokaler, maskiner eller arbetsmetoder, till dess föreskrifven

Kongl. Maj:ts förslag.

magt, intill dess, på förd klagan, annorlunda varder af Kongl. Maj:t förordnad.

7 §.

Underlåter näringsidkare att ställa sig till efterrättelse sådant föreläggande eller förbud, hvarom i 6 § säges, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

8 §.

Förseelse, hvarom i 7 § säges, hör under allmänt åtal; varande allmän åklagare ock pliktig att utföra åtal å dylik förseelse, som hos honom af inspektör anmäles.

9 §.

Hvad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som Rättens och Konungens befallningshafvandes bud och ärenden gå, gälle ock om fabriksinspektör.

10 §.

Näringsidkares förseelser mot denna författning åtalas vid polisdomstol, der särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, der sådan ej finnes, vid allmän

Utskottets förslag.

anordning vidtagits; och stånde förbudet vid magt, intill dess, på förd klagan, annorlunda varder af Kongl. Maj:t förordnad.

9 §.

Underlåter yrkesidkare att ställa sig till efterrättelse sådant föreläggande eller förbud, hvarom i 8 § sägs, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

10 §.

Allmän åklagare skall tala å förseelse, hvarom i 9 § sägs, ändå att angivelse derom ej sker. Han vare ock pliktig att utföra åtal å dylik förseelse, som hos honom af yrkesinspektör angifves.

11 §.

Hvad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som Rättens och Konungens befallningshafvandes bud och ärenden gå, gälle ock om yrkesinspektör.

12 §.

Yrkesidkares förseelser mot denna lag åtalas vid polisdomstol, der särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, der sådan ej finnes, vid allmän dom-

Kongl. Maj:ts förslag.

domstol; och gälle i fråga om klagan öfver domstols beslut i dessa mål hvad om besvär i brottmål är förordnad.

Af böter, som enligt denna författning ådömas, tillfalla två tredjedelar åklagaren och en tredjedel kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet af dessa böter, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Denna författning skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1890.

Utskottets förslag.

stol; och gälle i fråga om klagan öfver beslut i dessa mål hvad om besvär i brottmål är förordnad.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet af dessa böter, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1890.

Stockholm den 29 mars 1889.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservat ion:

af herr *Lilienberg*: »Inom utskottet har jag i flera afseenden varit af annan mening än flertalets, särskildt deruti att jag ansett, att utskottet i åtskilligt utan skäl afvikit från Kongl. Maj:ts proposition eller komiterades förslag; men då min skiljaktiga mening med få undantag afsett allenast förslaget redaktion, har jag, för att icke föranleda splittring,

hvarigenom lagförslaget af mig likasom af utskottets flertal önskade framgång kunde äfventyras, ej velat framlägga förslag i de delar, der jag hyst från utskottet afvikande åsigt.»

Herr *Fröberg* har begärt få här antecknadt, att han, på grund af ledighet från riksdagsgöromålen, icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.
